

Kainuu

18.6.2014

Julkinen

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä
Ympäristö- ja terveysturvapalvelut
PL 4
74101 Iisalmi

Korkeimman hallinto-oikeuden päätös 5.12.2013, taltionumero 3821, diaarinumero 1125/1/13

Päätös vaatimukseen hallintopakon määräämiseksi Talvivaara Sotkamo Oy:lle/Talvivaara Sotkamo Oy:n konkurssipesälle

Asian aikaisemmat vaiheet

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän ympäristölautakunta (jatkossa Hakija) on 25.4.2012 Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle (jatkossa Kainuun ELY-keskus) saapuneella viitetoimenpidepyynnöllään (liite 2) vaatinut Kainuun ELY-keskusta ja Pohjois-Suomen aluehallintovirastoa selvittämään, missä asioissa ne voivat käyttää hallintopakkomenettelyä, jotta Talvivaara Sotkamo Oy:n (jatkossa Talvivaara) vesistöjä pilaava toiminta saadaan loppumaan. Hakija vaatii hallintopakkoa käytettäväksi Talvivaaran vesistöä pilaavan toiminnan kieltämiseksi.

Hakija on 23.5.2012 päivätyllä lausunnolla täydentänyt hakemustaan vaatimalla Kainuun ELY-keskusta myös määräämään ympäristönsuojelulain 84 a §:n mukaisesti Talvivaaran ryhtymään eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetussa laissa (383/2009) tarkoitettuihin korjaaviin toimenpiteisiin merkittävästi pilaantuneiden vesistöjen ja luontovahinkojen osalta.

Hakija on vaatinut seuraavaa:

1) Talvivaara määrätään rajoittamaan sulfaattipäästö välittömästi tasolle 100 mg/l tai pienemmäksi, kunnes vireillä oleva ympäristö- ja vesitalousluvan tarkistaminen on ratkaistu. Sulfaattipäästöjen rajoittaminen välittömästi on tarpeen ympäristön laajemman pilaantumisen estämiseksi. Kaivoksen toiminta on keskeytettävä tai

ympäristö- ja vesitalouslupa peruutettava, kunnes em. sulfaattipäästön vähentäminen on toteutettu.

2) Talvivaaran veden ottaminen ympäristö- ja vesitalouslupan lupamääräyksen 88 mukaisesti Kolmisoppijärvestä kielletään, kunnes Talvivaara on luotettavasti esittänyt, että sulfaattipäästöt eivät ylitä tasoa 100 mg/l. Veden käyttöä rajoittamalla vähennetään syntyviä jätevesiä ja vesistön pilaamista.

3) määräyksen tehosteeksi asetetaan toiminnan laajuuteen nähden riittävän suuri uhkasakko.

4) Talvivaara määrätään puhdistamaan pilaantuneet vesistöt.

5) hallintopakkoa koskevan päätöksenteon täytäntöönpanosta määrätään, että päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta.

Edellä mainittujen vaatimusten lisäksi hallintopakkoa käytettäessä on Hakijan mukaan varmistettava, että jätevesien sisältämistä muista aineista, kuten natriumista ja mangaanista ei aiheudu vesistöjen pilaantumista ja niistä on annettava erilliset määräykset.

Kainuun ELY-keskus on päätöksessään 14.6.2012 dnro KAIELY/5/07.00/2010 katsonut, että ympäristönsuojelulain (jatkossa YSL) 13 luvussa tarkoitettujen hallintopakkeinojen käyttäminen ei ole tarpeen hakemuksen johdosta. Kainuun ELY-keskus on hylännyt ympäristölautakunnan vaatimukset.

Hakija on valituksessaan Vaasan hallinto-oikeudelle vaatinut Kainuun ELY-keskuksen päätöksen kumoamista ja asian palauttamista ELY-keskuksen uudelleen ratkaistavaksi tai hallintopakko-toimenpiteiden määräämistä hallinto-oikeudessa.

Vaasan hallinto-oikeus on päätöksellään 8.3.2013 nro 12/0054/1 kumonnut valituksenalaisen päätöksen ja palauttanut asian uudelleen käsiteltäväksi Kainuun ELY-keskukseen.

Hallinto-oikeus katsoi, ettei ELY-keskuksen olisi pitänyt jättää lähivesien kunnostus- ja puhdistustoimia Talvivaaran omatoimisuuden varaan eikä kaikilta osin hylätä Hakijan vaatimusta kaivoksen lähivesien kunnostamiseksi ja puhdistamiseksi. Hallinto-oikeus katsoi Hakijan hakemuksessa ja ELY-keskuksen valituksenalaisessa päätöksessä mainittuihin poikkeuksellisiin päästöihin liittyvät seikat huomioon ottaen, että ELY-keskuksen olisi tullut asettaa Talvivaaralle velvoite määräaikaan mennessä veloitteen tehosteeksi asetetuin uhin selvittää kaivoksen Vuoksen vesistön lähivesien kunnostus- ja puhdistamisvaihtoehdot sekä määräaikaan mennessä toimittaa selvitys Kainuun ELY-keskukselle.

Hallinto-oikeus totesi, että marraskuussa tapahtuneella vuodolla voi olla merkitystä myös järvien pilaantumisen kannalta ja uusissa vaatimuksissa ja hallintopakkohakemuksissa on osittain kysymys samoista perusteista kuin hallinto-oikeudessa käsiteltävässä asiassa. Kun vielä otetaan huomioon, että kaivoksen toimintaa on rajoitettu ja se on osittain keskeytetty marraskuun vuodon takia, on asiassa kokonaisarvion saamiseksi syytä kumota valituksenalainen päätös ja palauttaa asia Kainuun ELY-keskukselle uudelleen käsiteltäväksi yhdessä marraskuussa 2012 vireille tulleiden hallintopakkohakemusten kanssa. Asiallisen ratkaisun antaminen valituksenalaisen päätöksen aikaisen tiedon nojalla ei ole edellä todetussa muuttuneessa tilanteessa tarpeen.

Korkein hallinto-oikeus (jatkossa KHO) on päätöksellään 5.12.2013 taltionumero 3821 hylännyt Talvivaaran valituksen edellä mainitusta Vaasan hallinto-oikeuden päätöksestä. Hallinto-oikeuden päätöksen lopputulosta ei muutettu. KHO:n päätöksen perustelujen mukaan toiminnanharjoittaja on edellä selostetuin tavoin pyrkinyt estämään lisävahinkojen syntymistä ja tehostanut jätevesiensä käsittelyä. Toiminnanharjoittaja ei ole siten laiminlyönyt noudattaa ELY-keskuksen asiassa antamia ohjeita. Toimintaa on kuitenkin jatkettu eräiltä osin lainvoimaisesta luvasta poiketen. Lupa on myönnetty edellyttäen, että hakemuksessa ilmoitetut pitoisuudet yksilöidyille aineille ja yhdisteille eivät ylitä, vaikka lupaan ei olisikaan sisällytetty niitä koskevia raja-arvoja.

KHO katsoi, kuten hallinto-oikeuskin, ettei ELY-keskuksen olisi pitänyt jättää lähivesien kunnostus- ja puhdistustoimia kokonaan Talvivaaran itsensä määrittelemien toimien varaan eikä kaikilta osin hylätä Hakijan vaatimusta lähivesien kunnostamiseksi ja puhdistamiseksi.

Sittemmin hallintopakkoasian tultua ELY-keskuksessa 14.6.2012 ratkaistuksi kaivosalueella ovat tapahtuneet marraskuussa 2012 ja keväällä 2013 suurvuodot. Lisäksi on muun ohella ollut vireillä toiminnanharjoittajalle 29.3.2007 myönnetyn ympäristö- ja vesitalousluvan vesien johtamista koskevien määräysten muuttamista koskeva hakemus. Toiminnanharjoittajan ympäristö- ja vesitalouslupapäätöstä on sittemmin muutettu Pohjois-Suomen aluehallintoviraston 31.5.2013 antamalla päätöksellä nro 52/2013/1, joka ei ole vielä lainvoimainen. Hallinto-oikeus on välipäätöksellään 22.10.2013 nro 13/0297/1 muuttanut lupamääräyksen täytäntöönpanomääräystä.

Ympäristö- ja vesitalousluvan vesien johtamista koskevien määräysten muututtua toiminnanharjoittajaa ei enää voida velvoittaa noudattamaan alkuperäisen 29.3.2007 myönnetyn ympäristö- ja vesitalousluvan lupamääräyksiä.

ELY-keskukseen on myöhemmin tullut vireille saman toiminnanharjoittajan toimintaa koskevia muita hallintopakkohakemuksia, joiden yhdessä käsitteleminen esillä olevan hakemuksen kanssa on

perusteltua. Asiat on ratkaistu osittain ELY-keskuksen 31.10.2013 antamilla päätöksillä, osin ne ovat edelleen vireillä.

Edellä kerrottujen ELY-keskuksen päätöksen jälkeen tapahtuneiden olosuhteiden muutosten vuoksi ei ole perusteita muuttaa lopputulokseltaan hallinto-oikeuden päätöstä, jolla asia on palautettu ELY-keskukselle uudelleen käsiteltäväksi yhdessä muiden hakemusten kanssa kokonaiskäsitelyksi saamiseksi ympäristövaikutuksista ja mahdollisista toimenpiteistä niiden korjaamiseksi.

Edellä lausutun vuoksi ja kun muutoin otetaan huomioon edellä ilmenevät hallinto-oikeuden päätöksen perustelut ja edellä mainitut oikeusohjeet sekä KHO:ssa esitetyt vaatimukset ja asiassa saatu selvitys, hallinto-oikeuden päätöksen lopputuloksen muuttamiseen ei ole perusteita.

Lupatilanne

Pohjois-Suomen ympäristölupavirasto (1.1.2010 alkaen aluehallintovirasto) on 29.3.2007 myöntänyt Talvivaaran kaivokselle ympäristö- ja vesitalousluvan nro 33/07/1 (dnro PSY-2006-Y-47). Vaasan hallinto-oikeus muutti 15.2.2008 Pohjois-Suomen ympäristölupaviraston asettamaa jätevesien koostumusta koskevaa lupaehtoaa 8 päätöksellään no 08/0039/1, jonka korkein hallinto-oikeus pysytti päätöksellään 24.11.2008 taltionumero 2953.

Pohjois-Suomen ympäristölupavirasto on päätöksellään nro 17/08/1 myöntänyt Talvivaaran kaivoksen polttonesteiden jakeluasemia koskevan, päätöksellään nro 51/08/1 ilmakaasutehdasta koskevan ja päätöksellään nro 63/08/1 kattilalaitoksia koskevan ympäristöluvan. Viimeksi mainitulla päätöksellä on lisäksi muutettu Talvivaaran kaivoksen ympäristö- ja vesitalouslupaa nro 33/07/1 höyrykattilassa käytettävän polttoaineen osalta. Lisäksi ympäristölupavirasto on päätöksellään nro 33/09/1 hylännyt hakemuksen vakuuksia koskevan lupamääräyksen 101 muuttamisesta. Vaasan hallinto-oikeus on hyväksynyt asiassa tehdyn valituksen päätöksellään 09/0428/1 ja muuttanut kyseistä määräystä. KHO on pysyttänyt Vaasan hallinto-oikeuden päätöksen päätöksellään KHO:2010:80 (taltionumero 3907).

Pohjois-Suomen ympäristölupavirasto (1.1.2010 alkaen Pohjois-Suomen aluehallintovirasto) on 29.3.2007 antanut Talvivaaran kaivostoimintaa koskien päätöksen dnro PSY-2006-Y-47. Ympäristöluparatkaisun alussa määrätään seuraavasti:

"Ympäristölupavirasto myöntää Talvivaara Projekti Oy:lle ympäristöluvan, joka koskee, niiltä osin kuin tällä päätöksellä ei toisin määrätä, hakemuksen mukaista ja laajuista monimetallimalmin avolouhoksista tapahtuvaa louhintaa, 1. ja 2. vaiheen kasaliuotusta, metallitehdasta, vety- ja rikkivetytehdasta, kalkin polttamoa, sivukivien läjitysalueita ja kipsisakan läjittämistä sekä muita näihin liittyviä aputoimintoja Sotkamon kunnassa ja Kajaanin kaupungissa.

Toiminnassa on noudatettava tässä päätöksessä annettuja lupamääräyksiä."

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto muutti 31.3.2011 antamallaan päätöksellä dnro PSAVI/225/04.08/2010 Talvivaaran kaivoksen ympäristöluvan lupaehtoja 7, 8 ja 9 siten, että jätevesiä voidaan johtaa myös suoraan loppuneutraloinnista jälkikäsittely-yksiköille. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto päätti 26.7.2011 ratkaisullaan dnro PSAVI/77/04.08/2011, että em. päätöstä voidaan noudattaa muutoksenhausta huolimatta. Päätöksiin haettiin muutosta Vaasan hallinto-oikeudelta. Vaasan hallinto-oikeus on antanut ratkaisunsa asiassa 30.3.2012. Hallinto-oikeus kumosi päätöksellään edellä tarkoitetut Pohjois-Suomen aluehallintoviraston ratkaisut. Talvivaara on johtanut ympäristöön vettä kipsisakka-altaan ohi Kainuun ELY-keskuksen 15.6.2012 antaman päätöksen nojalla. Päätös on määrätty noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta. Vaasan hallinto-oikeus on 4.3.2013 päätöksellään nro 13/0047/1 kumonnut Kainuun ELY-keskuksen em. päätöksen täytäntöönpanomääräyksiensä. KHO on 5.12.2013 päätöksellään (taltionumero 3824) pysyttänyt Vaasan hallinto-oikeuden päätöksen. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston 31.5.2013 (Dnro PSAVI/12/04.08/2013) lupapäätöksen lupamääräyksen 7 mukaan metallien talteenottolaitoksen prosessivedet on palautettava liuoskiertoon. Prosessivesiä ei johdeta enää loppusaostuksen mukana kipsisakka-altaalle.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on 31.5.2013 päätöksellään nro 52/2013/1 myöntänyt ympäristöluvan Talvivaaran kaivoksen toiminnan olennaiseen muuttamiseen käsiteltävien jätevesien johtamisen ja siihen välittömästi liittyvien asioiden osalta. Aluehallintovirasto on muuttanut lupamääräyksistä ilmenevästi Talvivaaran kaivoksen ympäristö- ja vesitalousluvan nro 33/07/1 pilaantumisen estämistä koskevaa yleistä määräystä 4 ja jätevesipäästöjä koskevia lupamääräyksiä 5, 6, 7, 8, 9 ja 12 siten, että jätevesipäästöjä rajoittavat sekä pitoisuus- että enimmäispäästörajat. Johdettavien jätevesien vuosittaista enimmäismäärää koskeva rajoitus on poistettu. Aluehallintoviraston päätös ei ole lainvoimainen. Päätös on kuitenkin välittömästi täytäntöön pantavissa muutoksenhausta huolimatta.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on 30.4.2014 päätöksellään nro 36/2014/1 myöntänyt ympäristöluvan Talvivaaran kaivoksen koko toiminnan olennaiseen muuttamiseen. Päätös korvaa Pohjois-Suomen ympäristölupaviraston 29.3.2007 antamasta päätöksestä nro 33/07/1 ympäristöluvan siihen hallinto-oikeuden päätöksellä tehtyine muutoksineen. Päätöksen vesitalouslupa jää voimaan. Lisäksi päätös korvaa ympäristölupapäätökset, joilla edellä mainittua päätöstä nro 33/07/1 on muutettu tai on annettu ympäristölupa kaivosalueelle sijoittuvalla uudella toiminnalla. Aluehallintoviraston 31.5.2013 antama päätös nro 52/2013/1 ja muut kohdassa "korvattavat päätökset"

tarkoitettut ympäristölupapäätökset ovat voimassa siihen saakka kunnes päätös tulee lainvoimaiseksi tai täytäntöönpanokelpoiseksi, ellei muutoksenhakutuomioistuin valituksen johdosta muuta määrää. Päätös saadaan panna täytäntöön sen saatua lainvoiman. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston päätös ei ole lainvoimainen.

Vaasan hallinto-oikeus on 22.10.2013 välipäätöksellään Pohjois-Suomen aluehallintoviraston 31.5.2013 lupapäätöksestä tehtyihin valituksiin muuttanut päätöksen täytäntöönpanon lupamääräyksen 9b osalta siten, että jätevesien johtaminen Vuoksen vesistön Lumijokeen on toteutettava niin, että kyseiset jätevedet sisältävät enintään 40 % lupamääräyksessä 9a mainittujen haitta-aineiden vuosipäästöstä. Mahdollisesti jo aloitettu edellä mainitun kuormitusmäärän ylittävä jätevesien johtaminen Vuoksen vesistöalueelle on heti keskeytettävä. Lupamääräystä 9b koskeva määräys on voimassa siihen saakka, kunnes pääasiaa koskevat valitukset on hallinto-oikeudessa ratkaistu tai kunnes asiasta toisin määrätään.

Vaasan hallinto-oikeus on 13.10.2014 välipäätöksellään yhdistänyt Pohjois-Suomen aluehallintoviraston päätöksistä 31.5.2013 nro 52/2013/1 ja 30.4.2014 nro 36/2014/1 tehtyjen valitusten käsittelyn.

Talvivaara on asetettu konkurssiin Espoon kärjäoikeudessa 6.11.2014 ja pesänhoitajaksi on määrätty asianajaja Jari Salminen. Espoon kärjäoikeus on 1.12.2014 antamallaan päätöksellä määrännyt Talvivaaran konkurssin jatkumaan julkisselvityksenä. Kärjäoikeus totesi päätöksessään, että konkurssiasiamiehen hakemuksessa kerrotuin tavoin vesien, jätevesien ja kierrätysliuoksen asianmukaisen käsittelyn turvaaminen ja ympäristövahingon estäminen valtion varoin on konkurssilain 11 luvun 1 §:n 1 momentin mukainen erityinen syy siirtyä konkurssissa julkisselvitykseen. Päätöslauselman mukaan pesänhoitajan määräys ja velkojien päätösvalta konkurssissa lakkaavat. Julkisselvityksessä olevan konkurssipesän hallintoa hoitaa konkurssiasiamiehen määräämä julkisselvittäjä, jonka haltuun konkurssipesään kuuluva omaisuus on luovutettava. Konkurssiasiamies Helena Laine on määrännyt 1.12.2014 päätöksellään asianajaja Jari Salmisen suostumuksensa mukaisesti toimimaan Talvivaaran konkurssipesän julkisselvittäjänä.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on lupapäätöksellään 5.12.2014 myöntänyt määräaikaisen ympäristöluvan Talvivaaran kaivoksen toiminnan olennaiseen muuttamiseen koskien pääosin hakemuksen mukaista likaantuneiden vesien varastointia Kuusilammen avolouhoksen eteläisessä avauksessa ja antanut likaantuneiden vesien varastointia koskien uudet lupamääräykset 1-10.

Kainuun ELY-keskus on 15.4.2015 ympäristönsuojelulain 123 §:n nojalla antamallaan päätöksellä määrännyt toiminnanharjoittajaa laskemaan vedenpintaa Kortelammen ja Latosuon patoaltailla ympäristöturvallisen

tason (=HW-taso) alapuolelle johtamalla käsiteltyä vesiä Vuoksen ja Oulujoen vesistöön. Vuoksen vesistön suuntaan päätös on voimassa 31.5.2015 asti ja Oulujoen vesistön suuntaan 31.5.2015 asti tai kunnes PSAVI myöntää täytöntöönpanokelpoisen ympäristöluvan purkuputken rakentamiselle sekä haetulle ns. kiintiön siirrolle.

Kainuun ELY-keskus on 21.4.2015 ympäristönsuojelulain 123 §:n nojalla antamallaan päätöksellä määrännyt toiminnanharjoittajaa johtamaan metallitehtaan paluuliuosta eli raffinaattia Tammalammen käsittely-yksikölle käsiteltäväksi bioliuotuskierron varoaltaiden ylitulvimisen ehkäisemiseksi ja varotilavuuden säilyttämiseksi. Ensisijaisesti liuosta on poistettava liuoskierrosta metallien talteenottolaitoksella sekä tarvittaessa käsittelemällä raffinaattia Tammalammen vesienkäsittely-yksiköllä. Raffinaattia on johdettava avolouhoksen keskiramppiin, jos määräyksen 1 mukaiset toimenpiteet eivät ole riittävät bioliuotuskierron varoaltaiden ylitulvimiseksi. Määräys 1 voimassa 22.6.2015 asti ja määräys 2 31.5.2015 asti.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on lupapäätöksellään 24.4.2015 nro 43/2015/1 myöntänyt toistaiseksi voimassa olevan ympäristöluvan Talvivaaran kaivoksen toiminnan olennaiseen muuttamiseen käsiteltyjen jätevesien johtamisen osalta. Lupa koskee, ellei toimintaa ole lupamääräyksistä ilmenevästi rajoitettu tai muutettu, hakemuksessa tarkoitettujen käsiteltyjen jätevesien johtamista uudessa purkuputkessa Nuasjärveen päätöksen liitteen 5 sivun 5 mukaiseen paikkaan. Lisäksi aluehallintovirasto on myöntänyt Talvivaara Sotkamo Oy:n konkurssipesälle ympäristöluvan johtaa kaivosalueelta käsiteltyjä jätevesiä Oulujoen vesistön nykyisiä purkureittejä pitkin Kolmisopen yläpuolelle vuonna 2015 Nuasjärven purkuputken käyttöönottoon saakka. Päätös on täytöntöön pantavissa muutoksenhausta huolimatta.

Asian käsittelyvaiheet

Kainuun ELY-keskus on 27.1.2014 tiedustellut Hakijalta, haluaako Hakija KHO:n palautuspäätöksen jälkeen antaa vastineen asiassa. Hakija on 28.1.2014 ilmoittanut, ettei se näe tässä vaiheessa tarvetta antaa vastinetta KHO:n palautuspäätöksestä. Hakija on ilmoittanut edelleen 13.11.2014, ettei uudelle vastineelle tarvitse varata määräaikaa. Konkurssi ei poista ympäristövastuita eikä tarvetta vesistöjen kunnostamiseksi, joten perusteita hakemuksen peruuttamiselle ei ole.

Kainuun ELY-keskus on varannut 4.12.2014 Talvivaaran konkurssipesälle sekä 1.12.2014 entisille Talvivaaran hallituksen jäsenille tilaisuuden esittää vastaselityksensä Hakijan 13.11.2014 ilmoituksesta. Talvivaaran konkurssipesä toistaa Talvivaaran näkemyksen siitä, ettei perusteita toiminnan välittömälle keskeytykselle ole. Perusteiden osalta konkurssipesä viittaa vastineessaan 14.1.2014 Peroniukselle ja Suomen luonnonsuojeluliitolle lausumaansa. (liitteet 3-4) Entisistä Talvivaaran hallituksen jäsenistä Olli Salo on antanut 14.1.2015 samansisältöisen vastaselityksen kuin Talvivaaran konkurssipesä. Tuomo Mäkelä on huomauttanut vastaselityksessään,

että Talvivaara on asetettu konkurssiin 6.11.2014. Mäkelä ei näin ollen ole toiminut Talvivaaran hallituksen jäsenenä enää siinä vaiheessa, kun häneltä on pyydetty vastaselitystä. Mäkelä toteaa lisäksi, ettei hän muutenkaan ymmärrä, miksi häntä ja muita yksittäisiä Talvivaaran entisiä hallituksen jäseniä lausutetaan henkilökohtaisesti nykyisestä vesistöjen tilasta. Kuulemiskirjeistä ei myöskään ilmene, mitä informaatiota Kainuun ELY-keskus vastaselityspyynnön perusteella odottaa Mäkelältä saavansa.

Mäkelälle vastaselityspyynnön yhteydessä toimitetuista asiakirjoista ilmenee, että Talvivaara on antanut asiassa omat vastaselityksensä jo keväällä 2014. Konkurssia edeltävän ajanjakson osalta Mäkelä viittaakin näihin Talvivaaran aiempiin selityksiin ja selvityksiin. Mäkelä on lisäksi ymmärtänyt, että Talvivaaran konkurssipesä on nyt antanut asiassa oman vastaselityksensä, jossa se on ottanut kantaa nykytilanteeseen.

Koska Talvivaara on konkurssissa, ei Mäkelällä ole mahdollisuutta saati kompetenssia lausua Talvivaaran puolesta vesistöjen ja toiminnan nykytilasta. Mäkelä varaa kuitenkin oikeuden täydentää vastaselitystään, mikäli siihen edellä todetusta huolimatta on viranomaisen näkemyksen mukaan tarvetta. (liite 5)

Merkintä

Nyt käsiteltävänä olevan hakemuksen lisäksi Kainuun ELY-keskus on antanut tänään päätökset muihin KHO:n sille palauttamiin eli Suomen luonnonsuojeluliitto ry:n ja Sinikka Peroniuksen hallintopakkovaatimuksiin.

Käsittelyratkaisu

1. Kainuun ELY-keskus siirtää kysymyksen YSL 84 a §:n mukaisen vesistön merkittävää pilaantumista koskevan määräyksen antamisesta myöhemmin ratkaistavaksi.

Käsittelyratkaisun perustelut

Kainuun ELY-keskus on 31.10.2013 antamissaan hallintopakkopäätöksissä katsonut, että alustavan arvion mukaan ympäristönsuojelulain (YSL) 84 a §:ssä tarkoitettua vesistön pilaantumista on tapahtunut. YSL 84 a §:n mukaisen määräyksen antaminen edellyttää ympäristövastuulaissa (383/2009) ja -asetuksessa (713/2009) säädetyn menettelyn läpikäymistä ennen päätöksentekoa. Koska päätöksen valmistelu on kesken, valvontaviranomaisella ei ole vielä tässä vaiheessa edellytyksiä ratkaista kysymystä korjaaviin toimenpiteisiin määrittämisestä YSL 84 a §:ssä tarkoitetulla tavalla. Asia jää vireille.

Päätös

Kainuun ELY-keskus hylkää vaatimuksen YSL:n 84 a §:ssä tarkoitetun luontovahingon korjaamista koskevan määräyksen antamisesta.

Kainuun ELY-keskus katsoo, että muiden YSL:n 13 luvussa tarkoitettujen hallintopakkokeinojen käyttäminen Talvivaara Sotkamo Oy:n konkurssipesään kohdistuen ei ole tarpeen hakemuksen johdosta, minkä vuoksi Kainuun ELY-keskus hylkää vaatimukset.

Perustelut

Uuden ympäristönsuojelulain (527/2014, voimaan 1.9.2014) 229 §:n 1 momentin mukaan hallintoviranomaisessa tai tuomioistuimessa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat käsitellään ja ratkaistaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti, jollei jäljempänä toisin säädetä. YSL 229 §:n 2 momentin mukaan jos muutoksenhakutuomioistuin kumoaa päätöksen, johon on sovellettava tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, ja palauttaa asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi, asia käsitellään ja ratkaistaan tämän lain säännösten mukaisesti. KHO on 5.12.2013 päätöksellään pysyttänyt Vaasan hallinto-oikeuden 8.3.2013 päätöksen, jolla asia on palautettu käsiteltäväksi ELY-keskukselle. Koska asia on ollut vireillä hallintoviranomaisessa uuden ympäristönsuojelulain voimaan tullessa, asia on käsiteltävä ja ratkaistava uuden ympäristönsuojelulain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

YSL (86/2000) 3.1 §:n 5 kohdan mukaan tässä laissa tarkoitetaan toiminnanharjoittajalla luonnollista tai oikeushenkilöä, joka harjoittaa pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa tai joka tosiasiallisesti määrää toiminnasta. Kainuun ELY-keskus katsoo Talvivaaran julkisselvityksessä olevan konkurssipesän tosiasiallisesti määräävän tällä hetkellä pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta toiminnasta.

Espoon käräjäoikeuden 1.12.2014 päätöksen mukaan julkisselvitykseen siirtymisen erityisenä syynä konkurssissa on konkurssiasiamiehen hakemuksessa kerrotuin tavoin vesien, jätevesien ja kierrätysliuoksen asianmukaisen käsittelyn turvaaminen ja ympäristövahingon estäminen valtion varoin. Kainuun ELY-keskus on konkurssiasiamiehen pyynnöstä antamassaan lausunnossa todennut, että konkurssipesän tulee ylläpitää vesienkäsittelyä keskeytyksettä, rakentaa välittömästi lisäällaskapasiteettia, ylläpitää liuoskiertoa ja metallin talteenottolaitoksen toimintaa, varmistaa kipsisakan varastokapasiteetin riittävyys, ylläpitää jatkuvaa käyttö-, päästö- ja vaikutustarkkailua sekä selvittää vaihtoehtoisia purkupaikkoja käsitellyille jätevesille. Jollei konkurssipesä pysty toteuttamaan näitä välttämättömiä toimenpiteitä, syntyy merkittävä riski siitä, että alueella tapahtuu vakava ympäristövahinko. Talvivaaran julkisselvityksessä oleva konkurssipesä on noudattanut em. Kainuun ELY-keskuksen lausunnossa esitettyjä vaatimuksia toiminnassaan.

Ympäristönsuojelulain 22.1 §:n mukaan ELY-keskus on YSL:n mukainen valvontaviranomainen. YSL 84 §:ssä säädetään rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemisesta. Sen 1 momentin mukaan valvontaviranomainen voi: 1) kieltää sitä, joka rikkoo tätä lakia, sen

nojalla annettua asetusta tai määräystä, jatkamasta tai toistamasta säännöksen tai määräyksen vastaista menettelyä; 2) määrätä sen, joka rikkoo tätä lakia taikka sen nojalla annettua asetusta tai määräystä, täyttämään muulla tavoin velvollisuutensa; 3) määrätä 1 tai 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla menetellyt palauttamaan ympäristö ennalleen tai poistamaan rikkomuksesta ympäristölle aiheutunut haitta; 4) määrätä toiminnanharjoittajan riittävässä määrin selvittämään toiminnan ympäristövaikutukset, jos on perusteltua aihetta epäillä sen aiheuttavan tämän lain vastaista pilaantumista. YSL 84.2 §:n mukaan luvanvaraisen toiminnan osalta määräyksen antaa ELY-keskus, jos toimivaltainen lupaviranomainen on aluehallintovirasto ja muutoin kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. YSL 84.3 §:n mukaan määräyksen koskiessa luvanvaraista toimintaa, jonka lupa-asia on käsiteltävä 39 §:n mukaisesti yhteiskäsittelyssä, määräys annetaan siten kuin hallintopakkoasiasta säädetään vesilain 21 luvussa. Jos määräys koskee ainoastaan YSL:ssä tai sen nojalla säädetyn veloitteen noudattamista, se annetaan kuitenkin YSL:n mukaisesti.

Ympäristöluvanvaraisen toiminnan aiheuttamien päästövaikutusten osalta kyse on YSL:ssä säädetyn veloitteen noudattamisesta YSL 84.3 §:ssä tarkoitetulla tavalla riippumatta siitä, ilmenevätkö vaikutukset vesistössä vai muualla ympäristössä. Edellä sanotusta johtuen Kainuun ELY-keskus on käsitellyt hallintopakkoa koskevan asian YSL 84.3 §:ssä tarkoitetulla tavalla noudattaen, mitä YSL:n 13 luvussa hallintopakosta säädetään.

YSL 84 a §:ssä säädetään määräyksestä vesistön merkittävän pilaantumisen ja luontovahingon korjaamiseksi. Sen 1 momentin mukaan tapauksessa, jossa 84 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetun rikkomuksen tai laiminlyönnin seurauksena aiheutuu merkittävää vesistön pilaantumista tai luonnonsuojelulain 5 a §:ssä tarkoitettu luontovahinko, on sen lisäksi, mitä YSL 84 §:n 1 momentissa säädetään, ELY-keskuksen määrättävä toiminnanharjoittaja ryhtymään eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetussa laissa (383/2009) tarkoitettuihin korjaaviin toimenpiteisiin. Lainkohdan 2 momentin mukaan tapauksessa, jossa vesistön merkittävä pilaantuminen tai luontovahinko on aiheutunut onnettomuuden tai muun ennakoimattoman syyn seurauksena, on ELY-keskuksen määrättävä vahingon aiheuttanut toiminnanharjoittaja eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta annetussa laissa tarkoitettuihin korjaaviin toimenpiteisiin.

YSL 86 §:n mukaan valvontaviranomainen voi keskeyttää toiminnan, jos ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta toiminnasta aiheutuu välitöntä terveyshaittaa tai merkittävää muuta välitöntä ympäristön pilaantumista. Keskeyttäminen edellyttää lisäksi, että haittaa ei voida muutoin poistaa tai riittävästi vähentää. Toiminnanharjoittajaa tulee mahdollisuuksien mukaan kuulla ennen keskeyttämistä. Toiminnanharjoittajaa on kuultu YSL 86 §:ssä säädetyllä tavalla.

YSL 92 §:n 1 momentin 4-kohdassa säädetään, että jollei 77, 79, 84, 84 a, 85 tai 86 §:ssä tarkoitettu asia ole tullut vireille valvontaviranomaisen omasta aloitteesta, asian voi panna kirjallisesti vireille toiminnan sijaintikunnan ja vaikutusalueen kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Kainuun ELY-keskus katsoo Hakijan olevan Talvivaaran kaivoksen Sonkajärven kunnan alueella ilmenevien ympäristövaikutuksien perusteella YSL 92.1 §:n 4-kohdassa tarkoitettu taho. Kainuun ELY-keskus on siten tutkinut hakemuksen.

Kipsisakka-altaan vuodon keskeisimmät vaikutukset ovat olleet vesistövaikutuksia, eikä altaan läheisyydessä ole LSL 5 a §:ssä tarkoitettuja kohteita, joille olisi aiheutunut LSL 5 a §:ssä tarkoitettuja vahinkoja. Tämän vuoksi määräystä luontovahingon korjaamiseen ei voida antaa.

Kainuun ELY-keskus on 19.3.2014 hallintopakkopäätöksensä määräyksellä 1 määrännyt, että Talvivaaran on jatkuvasti ylläpidettävä kaikkia likaantuneiden vesien käsittelytoimintoja mahdollistaakseen olemassa olevan vesienkäsittelykapasiteetin tehokkaan käytön sekä lupaehtojen mukaisiksi puhdistettujen vesien luvan salliman maksimimäärän juoksuttamisen ympäristöön ilman keskeytyksiä. Käsittelytoiminnot koskevat kaikkia niitä käsittely-yksiköitä, joista käsiteltäviä vesiä johdetaan ympäristöön ja sisältävät tarvittavan henkilöstön lisäksi laitteistojen/altaiden toimintakunnon, neutralointikemikaalit, syntyvien sakkujen poiston ja sijoittamisen sekä mittauslaitteet ja tarkkailun. Määräystä on noudatettava välittömästi. Määräys on ollut voimassa 31.12.2014 asti.

Määräyksen 2 mukaan yhtiön on välittömästi huolehdittava olemassa olevan RO-laitoksen käyttöasteen maksimoimisesta metallitehtaan suljetun vesikierron mahdollistamiseksi. Viikoittaisen käyttöasteen tulee olla vähintään 60 % metallitehtaan käynnissä ollessa.

Määräyksen 3 mukaan yhtiön on välittömästi hankittava vedenpuhdistustekniikkaa 31.5.2013 ympäristöluvan lupaehtojen A mukaisesti. Hankittavan tekniikan tulee mahdollistaa 31.5.2013 luvan määräyksissä 8, 8a ja 9a juoksutettavien vesien haitta-ainepitoisuuksissa ja kiintiöissä pysyminen.

Määräyksen 4 mukaan yhtiön on välittömästi ryhdyttävä allaskapasiteetin lisäämiseen 31.5.2013 ympäristöluvan lupaehtojen A ja B mukaisesti.

Edellä mainitun hallintopakkopäätöksen antamisen jälkeen tuolloin yrityssaneerauksessa ollut Talvivaara on kirjallisesti ilmoittanut RO-laitoksen käyntiasteen olleen vaaditulla tasolla. Syksyllä 2014 on aloitettu RO-laitoksen huoltoseisakki. Talvivaara on toimittanut 31.10.2014 selvityksen käänteisosmoosilaitteiston käyttökätkön syistä ja arvioidusta kestosta. Yhtiön ajaututtua konkurssiin käänteisosmoosilaitteiston

huoltotyöt keskeytyivät, kun urakoitsijat poistuivat alueelta. Tarkastuskäynnillä 11.2.2015 on todettu, että laitteisto on käynnissä yhdellä linjalla, mutta laitteistoon joudutaan tilaamaan uusia kalvoja. Tarkastuskäynnillä 3.3.2015 on todettu, että käänteisosmoosilaitteisto on käynnissä kolmella linjalla. Talvivaara oli tilannut hallintopakon alaisen uuden käänteisosmoosilaitteiston ennen konkurssiin ajautumista. Valvojalle toimitettujen asiakirjojen mukaan toimitus oli sovittu tapahtuvaksi marraskuun 2014 alkupuolella ja että käyttöönotto tapahtuisi viimeistään joulukuun alussa. Uuden käänteisosmoosilaitteiston toimitus kuitenkin viivästyi Talvivaaran ajaututtua konkurssiin.

Konkurssiin liittyneen julkisselvitykseen siirtymisen jälkeen olemassa olevan RO-laitoksen käytössä on ilmennyt useita ongelmia. Kainuun ELY-keskuksen näkemys on, että nämä ongelmat ovat johtuneet ainakin osittain julkisselvittäjästä riippumattomista syistä, muun muassa metallitehtaan toiminnassa ilmenneistä kemikaalien saatavuuteen, tehtaan kuntoon ja prosessiajoon liittyneistä ongelmista. Näiden ongelmien ja syiden kartoittaminen on osin vielä kesken. Huhtikuun puoleen väliin 2015 asti olemassa olevat RO-laitokset toimivat 19.3.2014 hallintopakkopäätöksessä määrättyllä kapasiteetilla. Talvivaaran julkisselvityksessä oleva konkurssipesä on jatkanut uuden RO-laitoksen hankintaa edellä mainitun hallintopakkopäätöksen mukaisesti. Uuden käänteisosmoosilaitteiston on todettu saapuneen alueelle 12.3.2015 tehdyllä tarkastuskäynnillä. Näiltä osin voidaan todeta, ettei julkisselvityksessä olevan konkurssipesän toiminta ole ELY-keskuksen maaliskuussa 2014 antaman hallintopakkopäätöksen vastaista.

Talvivaara aloitti hallintopakossa määrätyn lisäallaskapasiteetin (Kuljun allas) rakentamisen. Altaan rakentaminen oli vielä kesken konkurssin alkaessa. Konkurssipesä saattoi Kuljun altaan rakentamisen loppuun.

Kainuun ELY-keskus on Talvivaaran konkurssipesälle 8.5.2015 osoittamallaan kirjeellä ilmoittanut, että se luopuu hallintopakkopäätösten 5.3.2014, 19.3.2014 ja 19.6.2014 täytäntöönpanosta. ELY-keskus ei jatka 8.7.2014 hallintopakkopäätöksen täytäntöönpanoa.

Talvivaaran julkisselvityksessä olevan konkurssipesä on ollut hakijana useissa Pohjois-Suomen aluehallintovirastossa olevissa lupahakemuksissa, kuten likaantuneiden vesien varastointi Kuusilammen avolouhoksen eteläisessä avauksessa sekä purkuputken rakentaminen ja puhdistettujen jätevesien johtaminen Talvivaaran kaivosalueelta Nuasjärveen sekä nykyisien purkupisteiden kautta Kalliojokeen johdettavan puhdistetun veden määrän tilapäinen lisääminen vuoden 2015 aikana. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on ympäristölupapäätöksellään 24.4.2015 nro 43/2015/1 myöntänyt

Talvivaara Sotkamo Oy:n konkurssipesälle ympäristöluvan Talvivaaran kaivoksen toiminnan olennaiseen muuttamiseen käsiteltyjen jätevesien johtamisen osalta. Lupa koskee, ellei toimintaa ole lupamääräyksistä ilmenevästi rajoitettu tai muutettu, hakemuksessa tarkoitettujen käsiteltyjen jätevesien johtamista uudessa purkuputkessa Nuasjärveen päätöksen liitteen 5 sivun 5 mukaiseen paikkaan. Lisäksi aluehallintovirasto on myöntänyt Talvivaara Sotkamo Oy:n konkurssipesälle ympäristöluvan johtaa kaivosalueelta käsiteltyjä jätevesiä Oulujoen vesistön nykyisiä purkureittejä pitkin Kolmisopen yläpuolelle vuonna 2015 Nuasjärven purkuputken käyttöönottoon saakka. Päätös on täytäntöön pantavissa muutoksenhausta huolimatta. Lupien hakeminen on osa toiminnan ympäristöasioiden eteenpäin viemistä.

Vesistöjen merkittävän pilaantumisen korjaamisasia on edennyt siten, että Talvivaara on toimittanut Kainuun ELY-keskukselle 5.7.2013 Ylä-Lumijärven kunnostusvaihtoehtojen vertailun ja kalkitusalueiden kartoituksen. Talvivaara on toimittanut 5.11.2014 allekirjoitetun projektisuunnitelman lähijärvien (Salminen, Kalliojärvi ja Kivijärvi) kunnostamisesta. Kainuun ELY-keskus on pyytänyt 11.8.2014 lausuntopyyntönsä asiantuntijaviranomaisilta lausuntoa vesistön merkittävän pilaantumisen korjaamiseksi tehtävistä toimenpiteistä. Lausunnot ovat saapuneet Kainuun ELY-keskukselle 31.10.2014 mennessä. Kainuun ELY-keskus on kuullut vesistöjen merkittävän pilaantumisen korjaamisesta Talvivaaran konkurssipesää ja entisiä Talvivaaran hallituksen jäseniä. Konkurssipesän vastaselitys saapui 14.1.2015, Olli Salon vastaselitys 14.1.2015 ja Tuomo Mäkelän vastaselitys 23.1.2015. (ks. liitteet 3-5 edellä) Kainuun ELY-keskus on kuuluttanut vesistön merkittävän pilaantumisen korjaamista koskevan menettelyn 23.1.2015. Asiakirjat ovat olleet nähtävänä 23.1.-2.3.2015 Sotkamon kunnanvirastossa, Kajaanin kaupunginvirastossa sekä Kainuun ELY-keskuksen toimitiloissa. Kuulutus asiakirjoineen on ollut nähtävänä myös Kainuun ELY-keskuksen verkko-osoitteessa www.ely-keskus.fi/kainuu kohdassa Ajankohtaista, Kuulutukset. Kainuun ELY-keskus on pyynnöstä myöntänyt erälle vireillepanoon oikeutetuille tahoille lisäaikaa lausunnon toimittamiseen 31.3.2015 saakka. Talvivaara Sotkamo Oy:n konkurssipesä on antanut vastineensa vesistön merkittävän pilaantumisen korjaamista koskevasta asiasta annetuista lausunnoista ja muistutuksista 14.4.2015.

Kainuun ELY-keskus on antanut Talvivaaran toimintaa koskevissa hallintopakkoasioissa päätöksiä viimeksi syksyllä 2013. Tuolloin katsottiin käytössä olleiden tietojen perusteella, osin samoin perustein kuin nyt käsillä olevassa tapauksessa, että perusteita toiminnan välittömälle keskeyttämiselle ei ollut. Seuraavassa koosteessa on esitetty vertailun vuoksi Talvivaaran kaivoksen päästövesien pitoisuudet vuodelta 2011 ja vuodelta 2014.

Vuosi 2011

Vuonna 2011 jälkikäsitteily-yksiköiltä lähtevän veden laatu on nikkelin osalta ollut Oulujoen vesistön suuntaan noin 10 – 100 µg/l ja Vuoksen vesistön suuntaan keskimäärin 100 – 400 µg/l, Vuoksen vesistön suuntaan on kuitenkin yksittäisissä näytteissä havaittu jopa 3260 µg/l pitoisuuksia nikkeliä. Sinkkiä Oulujoen vesistön suuntaan on johdettu keskimäärin noin 10 – 200 µg/l, ja suurin näytepitoisuus on ollut noin 300 µg/l. Vuoksen vesistön suuntaan sinkkiä on johdettu keskimäärin 50 – 500 µg/l, yksittäisistä näytteistä on kuitenkin mitattu 500 µg/l ylittäviä sinkkipitoisuuksia niin, että suurin pitoisuus on ollut 4550 µg/l. Sinkin ja nikkelin osalta suurimmat pitoisuudet on mitattu samana ajankohtana vuoden 2011 maaliskuuhuhtikuun aikana. Kuparia on johdettu tyypillisesti molempien vesistöjen suuntaan alle 100 µg/l, yhdestä viikkonäytteestä Oulujoen vesistön suuntaan on mitattu 154 µg/l kuparia.

Sulfaattia on johdettu Vuoksen vesistön suuntaan vuoden 2011 aikana niin, että kuormitus on alkuvuodesta ollut suurta noin 4000 – 12000 mg/l, kesäkuun jälkeen se on laskenut alle tason 2500 mg/l. Oulujoen vesistön suuntaan sulfaatista on mittaustulokset raportoitu vasta heinäkuun jälkeen. Sulfaattikuormitus on koko loppuvuoden ollut tasolla 4000 – 8000 mg/l.

Natriumia on tammi-huhtikuun aikana johdettu Vuoksen vesistön suuntaan keskimäärin 4500 mg/l. Toukokuun aikana kuormitus on tasaantunut alle 2000 mg/l pitoisuuksiin. Loppuvuodesta natrium kuorma on ollut alle 500 mg/l. Oulujoen vesistön suuntaan natriumia on johdettu alkuvuodesta noin 1000–2000 mg/l, kesä-elokuussa noin 2000–4000 mg/l, jonka jälkeen natrium kuormitus on laskenut keskimäärin alle 2000 mg/l pitoisuuksiin.

Mangaanin osalta Vuoksen vesistön suuntaan johdettiin alkuvuodesta hyvin suuria pitoisuuksia, suurimmat mitatut pitoisuudet ovat olleet 73 900 µg/l. Touko-marraskuun aikana mitatut pitoisuudet ovat olleet keskimäärin alle 6000 µg/l muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Marraskuun jälkeen mangaanipitoisuudet ovat olleet noin 10 000 – 13 000 µg/l. Oulujoen vesistön suuntaan mangaanipitoisuus on syyskuuhun asti tasaisesti alle 2000 µg/l, jonka jälkeen mangaanipitoisuus on vaihdellut 4000 – 8000 µg/l välillä.

Vuosi 2014

Ulosjohdettavien vesien nikkelpitoisuus on vuonna 2014 keskimäärin ollut noin 50 µg/l sekä Vuoksen, että Oulujoen suuntaan. Vuoksen suuntaan olevalla Torvelansuolla sattuneen neutralointihäiriön vuoksi nikkelpitoisuus on hetkellisesti noussut, jolloin näytteestä on mitattu 5200 µg/l nikkeliä.

Sinkkipitoisuudet ovat olleet Oulujoen suuntaan keskimäärin noin 40 -100 µg/l ja Vuoksen suuntaan noin 50 µg/l. Torvelansuolla sattunut häiriö

näky myös sinkkipitoisuuden kasvuna yhdessä näytteessä, josta on mitattu 12000µg/l sinkkiä.

Sulfaattipitoisuus on Oulujoen suuntaan juoksutettavissa vesissä ollut huomattavasti aikaisempia vuosia pienempi. Sulfaatin raja-arvo on ylitetty kaksi kertaa alkuvuodesta, jolloin mitatut pitoisuudet olivat 6410 mg/l ja 12 000 mg/l. Keskimääräinen sulfaattipitoisuus on ollut alle 2000 mg/l. Vuoksen suuntaan luparaja ylityksiä ei ole ollut. Vuoksen suuntaan keskimääräinen sulfaattipitoisuus on ollut noin 2000 mg/l.

Myös natriumin määrä purkuvesissä on vähentynyt huomattavasti. Oulujoen suuntaan keskimääräinen natriumpitoisuus on ollut noin 400 mg/l. Vuoksen suuntaan keskimääräinen natriumpitoisuus on ollut noin 300 mg/l.

Purettavien vesien mangaanipitoisuus on pääsääntöisesti pysynyt alle tavoitearvon 6000 µg/l. Kuusilammen vedestä on mitattu neljä kertaa tavoitearvon ylitys alkuvuodesta, jolloin mangaania on ollut purettavassa vedessä 6100 - 200 000 µg/l pitoisuuksia.

Voimassaolevan ympäristöluvan nro 52/2013/1 mukaiset vuodelle 2015 määrätyt päästökiintiöt täyttyivät 25.3.2015 sulfaatin osalta, jonka jälkeen käsiteltyjä jätevesiä johdettiin ympäristöön Kainuun ELY-keskuksen 15.4.2015 YSL 123 §:n nojalla antaman päätöksen nojalla. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto antoi 24.4.2015 Talvivaara Sotkamo Oy:n konkurssipesälle ympäristöluvan johtaa kaivosalueelta käsiteltyjä jätevesiä Oulujoen vesistön nykyisiä purkureittejä pitkin Kolmisopen yläpuolelle vuonna 2015 Nuasjärven purkupuutken käyttöönottoon saakka.

Hakija on hakemuksessaan 25.4.2012 katsonut, että lupaa valvovan viranomaisen tulee selvittää Talvivaaran kaivokselta vesistöön laskettavien kemikaalien ekotoksisuusarvot, kemikaalien hajoamistuotteet ja eri aineiden yhteisvaikutukset vesiekosysteemissä. Syken väliaikaraportin 24.4.2015 mukaan Latosuon ja Kortelammen altaiden vesi ei ole akuutisti myrkyllistä standardilajeille muutaman päivän mittaisissa altistuksissa. Luonnossa juoksutetut vedet laimenevat huomattavasti ja siten vastaanottavan vesistön näytteitä olisi loogista testata pitkäaikaisilla, kroonisilla testeillä. (liite 6)

Päästötarkkailun näytteet otetaan kerran viikossa niiltä paikoilta, josta purkua vesistöön tapahtuu. Viikoittaiset purkuvesinäytteet otetaan näytteenottoon pätevyityneen kaivoksen henkilökunnan toimesta ja toimitetaan ulkopuoliseen laboratorioon analysoitavaksi. Kerran kuukaudessa näytteet otetaan ulkopuolisen, näytteenottoon pätevyityneen henkilön toimesta. Näytteet otetaan vesistöön johdettavasta vedestä ja lisäksi käsittely-yksiköihin (Kortelampi, Tammalampi, Kärsälampi, Torrakkopuro, Latosuo) tulevasta vedestä. Näytteiden määritykset tehdään ulkopuolisessa akkreditoidussa

laboratoriossa. Kerran viikossa näytteistä analysoidaan lämpötila, sähkönjohtavuus, pH, kiintoaine, SO₄, Cu, Ni, Zn, U, Mn, Fe, Na, Ca ja Mg. Lisäksi kerran kuukaudessa analysoidaan Al, Sb, As, Ba, Cd liuk., Co, Cr, Hg liuk, V, Pb, kok. N, kok. P, COD_{mn}.

Edellisten lisäksi päästövesistä tehdään laaja alkuaineanalyysi kaksi kertaa vuodessa. Samalla analysoidaan myös fluoridi ja kloridi. Laaja alkuaineanalyysi (ICP-OES/MS) sisältää 26 alkuainetta: Al, As, B, Ba, Be, Ca, Cd, Co, Cr, Cu, Fe, K, Mg, Mn, Mo, Na, Ni, P, Pb, S, Sb, Se, Sn, Ti, V ja Z. Näytteistä määritetään kokonaispitoisuudet. Kerran vuodessa määritetään lisäksi liukoiset metallit sekä uraanin hajoamistuotteet Ra-226, Ra-228, Po-210, Pb-210 ja radon.

Edellä perusteluissa kuvatun mukaisesti mahdollisuus toiminnan välittömään keskeyttämiseen YSL:n 86 §:n nojalla edellyttää aina paitsi välittömän terveyshaitan tai merkittävän muun välittömän ympäristön pilaantumisen aiheutumista, myös sitä, että haittaa ei voida muutoin poistaa tai riittävästi vähentää. Toiminnan keskeyttämiseksi molempien kriteereiden on täyttyvä. Tämän lisäksi edellytetään myös, että lainkohdassa tarkoitetun välittömän hallintopakon käyttäminen on tarkoituksenmukaista. Säännöksen käytännön soveltamistarve on ympäristönsuojelulain esitöissä (HE 84/1999) arvioitu harvinaiseksi. On huomattava, että YSL 86 §:ssä tarkoitettuun "haitan poistamiseen tai riittävästi vähentämiseen" ei ole liitetty aikaan liittyvää määrettä. Näin ollen on perusteltua tulkita, että paitsi välitön, myös lähitulevaisuudessa tapahtuva haitan poistaminen tai riittävä vähentäminen täyttää lainkohdassa tarkoitetun.

Jotta toiminta voitaisiin keskeyttää YSL 86 §:n mukaisesti välitöntä hallintopakkoa käyttäen, pilaantumisen tulisi kuitenkin olla merkittävän lisäksi välitöntä ja tilanteen tulisi lisäksi olla se, että konkreettista haittaa ei voida muutoin poistaa tai riittävästi vähentää. Edellä on esitetty jo toteutettuja sekä suunniteltuja toimia haitan vähentämiseksi. Lisäksi on huomattava, että toiminnasta aiheutunut pilaantuminen ei ole välitöntä, koska vain edelleen jatkuvaa merkittävää pilaantumista voidaan pitää välittömänä. Ympäristölupaviranomainen on myöntänyt 31.5.2013 toiminnalle hallintopakkoasian vireillepanon jälkeen edellä kohdassa "Muut päätökset" viitatus ympäristöluvan eikä tämän luvan ehtoja ole yksittäisiä pääasiassa kiintoaineen, pH:n ja raudan raja-arvojen sekä mangaanin tavoitearvon ylityksiä lukuun ottamatta rikottu, minkä myötä edellytykset välittömän hallintopakon käyttämiselle eivät täyty. Ympäristölupaviranomainen on myöntänyt 24.4.2015 toiminnalle edellä kohdassa "Muut päätökset" viitatus ympäristöluvan käsiteltyjen jätevesien johtamiselle uudessa purkupuutuksessa Nuasjärveen päätöksen mukaiseen paikkaan sekä käsiteltyjen jätevesien johtamiselle Oulujoen vesistön nykyisiä purkureittejä pitkin Kolmisopen yläpuolelle vuonna 2015 Nuasjärven purkupuutken käyttöönottoon saakka. Aluehallintovirasto

on arvioinut lupapäätöksensä perusteluissa mm., että päätöksen lupamääräyksiä noudattava toiminta täyttää YSL:n ja jätelain sekä niiden nojalla annettujen asetusten vaatimukset. Asiaa ratkaistaessa on otettu huomioon se, mitä luonnonsuojelulaisissa ja sen nojalla on säädetty.

Toiminnan keskeyttämisen tulisi olla välttämättömässä yhteydessä toiminnasta aiheutuvien, YSL 86 §:ssä määrättyjen vaikutusten vähentämisen kanssa. Keskeyttämisen seurauksena tulisi siten olla muutoin jatkuvien, merkittävää ympäristön pilaantumista aiheuttavien päästöjen vähentäminen tai poistaminen. Nyt käsillä olevassa tapauksessa tilanne on kuitenkin se, että toiminnasta ei aiheudu merkittävää välitöntä ympäristön pilaantumista YSL 86 §:ssä tarkoitetulla tavalla eikä toiminnan keskeyttäminen johtaisi päästöjen pienenemiseen.

Sanamuotonsa mukaisesti YSL:n 84 ja 86 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa valvontaviranomainen voi määrätä lainkohdissa tarkoitetuista asioista, eikä määräyksen antamiseen ole asetettu lakiin perustuvaa ehdotonta velvoitetta. Viranomaiselle on siten korostetusti annettu harkintavaltaa lainkohtien soveltamisen suhteen. Päätöstä tehtäessä tulee viranomaisen harkintavallan rajoissa tapauskohtaisesti ottaa huomioon vallitsevat olosuhteet.

KHO on 5.12.2013 päätöksellään pysyttänyt Vaasan hallinto-oikeuden päätöksen, jolla asia on palautettu olosuhteiden muutoksen vuoksi ELY-keskukselle uudelleen käsiteltäväksi kokonaiskäsityksen saamiseksi ympäristövaikutuksista ja mahdollisista toimenpiteistä niiden korjaamiseksi. Kainuun ELY-keskus on tehnyt harkinnan ja päätöksen sen pohjalta mikä on tilanne kesäkuussa 2015. Nyt kyseessä olevassa tapauksessa toiminnanharjoittajan jo suorittamien, vaaditun hallintopakon kohdetta tarkoittavien toimenpiteiden, ympäristölupaviranomaisen asiassa antaman päätöksen ja asiassa kokonaisuudessaan saadun selvityksen valossa Kainuun ELY-keskus katsoo, että käsillä ei ole sellaisia perusteita, jotka edellyttäisivät tällä päätöksellä ratkaistun hallintopakon soveltamista asiassa välittömästi. On lisäksi huomattava, että mikäli toiminnanharjoittaja laiminlyö sille asetetut velvollisuudet vakavalla tavalla niin, että toiminnan keskeyttäminen on välttämätöntä, valvontaviranomaisella on itsenäinen toimivalta antaa YSL (527/2014) 18 luvussa tarkoitettu hallintopakkomääräys ilman erillistä ulkopuolista vireillepanoa.

YSL 59 §:ssä säädetään luvan peruuttamisesta. Sen 1 momentin mukaan luvan myöntänyt viranomainen voi valvontaviranomaisen aloitteesta peruuttaa luvan, jos 1) hakija on antanut virheellisiä tietoja, jotka ovat olennaisesti vaikuttaneet luvan myöntämisen edellytyksiin; 2) lupamääräyksiä on valvontaviranomaisen kirjallisesta huomautuksesta huolimatta toistuvasti rikottu siten, että toiminnasta aiheutuu ympäristön pilaantumisen vaaraa; tai 3) toiminnan jatkamisen edellytyksiä ei saada täytetyksi lupaa muuttamalla 58 §:n mukaisesti. Asian on käsiteltävä

soveltuvin osin kuten lupahakemus. Kainuun ELY-keskus ei ole em. perusteiden toistaiseksi katsonut tarpeelliseksi tehdä aloitetta luvan peruuttamiseksi toimivaltaisessa viranomaisessa eli Pohjois-Suomen aluehallintovirastossa.

Mitä tulee raakaveden ottoon, raakavedenottoa on tavoitteellisesti vähennetty RO-laitos-tekniikalla. Julkisselvityksessä oleva konkurssipesä on saattanut uuden RO-laitoshankinnan loppuun. Olemassa olevan RO-laitoksen käyttöasteen heikkoon tasoon liittyvä selvitystyö on vielä kesken.

Kainuun ELY-keskus ei ota kantaa niihin hakemuksessa esitettyihin vaatimuksiin, jotka ovat ympäristölupaviranomaisen tai muun viranomaisen toimivallassa. Näitä ovat esimerkiksi vesitalousluvan intressivertailun laskeminen, alkuperäisessä lupahakemuksessa määritellyn keskimääräisen sulfaattipitoisuuden alittamisen vaatiminen ja sen selvittäminen, soveltuuko vesistöjen vesi viljelyssä käytettäväksi kasteluvodeksi.

Kainuun ELY-keskus ei tehosta päätöstä YSL 88 §:n mukaisella uhkasakolla, teettämisuhalla tai keskeyttämisuhalla, koska tällä päätöksellä ei anneta toiminnanharjoittajaa koskevaa kieltoa tai määräystä. Hakija on vaatinut päätöstä noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta. Koska vaatimukset on hylätty ja YSL 84 a §:n mukaisen vesistön merkittävää pilaantumista koskevan määräyksen antamisen osalta siirretty myöhemmin ratkaistavaksi, Kainuun ELY-keskus katsoo, ettei päätöstä ole tarpeen määrätä noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta.

Sovelletut oikeusohjeet

YSL 13 luku, 92 §, 101 §, 105 §, YSL (527/2014) 229 §

Käsittelymaksu

Käsittelymaksua ei määrätä, koska YSL 105.2 §:n mukaan maksua ei peritä viranomaisen eikä haittaa kärsivän asianosaisen aloitteesta vireillepannun asian käsittelystä.

MUUTOKSENHAKU

Tähän päätökseen voidaan hakea muutosta liitteenä olevan valitusosoituksen mukaisesti (liite 1). Käsittelyratkaisusta ei saa valittaa erikseen, koska sillä ei ole HLL 5.1 §:n mukaisesti ratkaistu tai jätetty tutkimatta asiaa.

Ympäristö ja luonnonvarat
-vastuualue

Ylijohtaja

Kari Pääkkönen

Ympäristölakimies

Heli Peuraniemi

LIITTEET

- Liite 1 Valitusosoitus
- Liite 2 Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän vireillepano 25.4.2012
- Liite 3 Talvivaaran konkurssipesän vastaselitys 14.1.2015
- Liite 4 Talvivaaran konkurssipesän ilmoitus 29.1.2015
- Liite 5 Tuomo Mäkelän vastaselitys 23.1.2015
- Liite 6 Talvivaaran ylimääräisten vesien juoksuusten ekotoksikologiset testit SYKE:ssä, väliaikaraportti 24.4.2015

JAKELU

Päätös Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän ympäristölautakunta

Talvivaara Sotkamo Oy:n konkurssipesä
c/o Asianajotoimisto JB Eversheds Oy
Fabianinkatu 29 B, 00100 HELSINKI

Pekka Perä
56, Rue des Eglantiers
L-1457 LUXEMBOURG, Luxemburg

Antti Aaltonen
Kuolemannokantie 31
20960 TURKU

Kauko Karpale
Finnepäkintie 12
28400 ULVILA

Tuomo Mäkelä
Mäntyrinne 34
90240 OULU

Olli Salo
Kellonsoittajankatu 3 as 1
96100 ROVANIEMI

Konkurssiylitarkastaja Harri Hämäläinen
harri.j.hamalainen@oikeus.fi

VALITUSOSOITUS

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Vaasan hallinto-oikeuteen kirjallisella valituksella.

Valitusaika

Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätöksen tiedoksisaantipäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta. Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto tai juhannusaatto, valitusaika jatkuu vielä seuraavana arkipäivänä.

Tiedoksisaantipäivän osoittaa tiedoksianto- tai saantitodistus. Milloin kysymyksessä on sijaistiedoksianto, päätös katsotaan tiedoksi saaduksi, ellei muuta näytetä, kolmantena päivänä tiedoksianto- tai saantitodistuksen osoittamasta päivästä. Virkakirjeen katsotaan tulleen viranomaisen tietoon saapumispäivänään. Milloin päätös on lähetetty postitse saantitodistusta vaatimatta, päätös katsotaan tiedoksi saaduksi, jollei muuta näytetä, seitsemäntenä päivänä siitä, kun päätös on annettu postin välittämiseksi.

Valituskirjelmän toimittaminen

Valituskirjelmä on toimitettava valitusajassa Vaasan hallinto-oikeudelle. Omalla vastuulla valituskirjelmä liitteineen voidaan myös lähettää postitse, lähetin välityksellä, telekopiona tai sähköpostilla. Sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla) toimitetun valituskirjelmän on oltava toimitettu niin, että se on käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä. Postiin valitusasiakirjat on jätettävä niin ajoissa, että ne ehtivät perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.

Valituskirjelmän sisältö ja allekirjoittaminen

Valituskirjelmässä on ilmoitettava

- valittajan nimi ja kotikunta
- postiosoite ja puhelinnumero, joihin asian käsittelyä koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa
- päätös, johon haetaan muutosta
- miltä kohdin ja mitä muutoksia päätökseen vaaditaan tehtäväksi
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan.

Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä, ellei valituskirjelmää toimiteta sähköisesti (telekopiolla tai sähköpostilla). Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä taikka jos valituksen laatijana on muu henkilö, on valituskirjelmässä ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta.

Valituskirjelmän liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi tai muu selvitys valitusajan alkamisajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.
- mahdollisen asiamiehen valtakirja tai toimitettaessa valitus sähköisesti selvitys asiamiehen toimivalta.

Vaasan hallinto-oikeuden osoite

Postiosoite
PL 204
65101 VAASA

Käyntiosoite
Korsholmanpuistikko 43
65101 VAASA

Fax
029 56 42760

Sähköposti
vaasa.hao@oikeus.fi

Oikeudenkäyntimaksu

Valittajalta peritään Vaasan hallinto-oikeudessa oikeudenkäyntimaksu 97 euroa, ellei valittaja tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain (701/1993) 7 §:n nojalla vapaudu maksuvelvollisuudesta.